

Kumar ve Risk: Kaderle Zar Atmak

Emek vermeden kazanma arzusu, sistemin 'çalış ve kazan' yalanına karşı bireysel ve umutsuz bir başkaldırıdır.

Hayat oyunu, çoğu oyuncu (özellikle NPC gibi yaşayanlar) için oyuncu jargonunda **"Grind"** (Angarya) denilen; sürekli tekrar eden, düşük ödüllü (XP), sıkıcı ve yıpratıcı görevlerden ibarettir. *"Sabah kalk, trafiğe gir, işe git, azar işit, maaş al, fatura öde ve uyu."* Bu döngü o kadar yavaştır, "Level Atlamak" (sınıf değiştirmek, refaha ermek) o kadar imkansız görünür ki; oyuncu, ömrünün bu "loading" ekranlarında geçtiğini hissederek.

İşte kumar; bu yavaşlığa, bu sıkıcı neden-sonuç ilişkisine, Max Weber'in kutsadığı o "alın teri ve birikim" ahlakına edilmiş küfürlü, irrasyonel bir isyandır.

Dostoyevski, bizzat rulet masalarında erittiği serveti ve ruh sağlığından damıttığı *Kumarbaz* romanında, bu ruh halini cerrah titizliğiyle anlatır. Kumarbaz, sistemin *"Çalışırsan olur"* vaadine, o büyük meritokrasi yalanına inanmayı reddeden kişidir. O, alın teriyle değil, şansla ilgilenir. Çünkü o, içten içe bilir ki; sistemin zirvesindekiler oraya sadece sabah 8'de kalkıp çok çalışarak gelmemiştir. Onlar; doğru zamanda, doğru yerde, doğru riski almışlar ya da babalarından kalan mirası (başlangıç loot'unu) kullanmışlardır.

Kumar, kaderin **"RNG"** (Random Number Generator - Rastgele Sayı Üreticisi) mekanizmasına, yani Tanrı'nın zar atma algoritmasına yapılan bir "hack" girişimidir. Emekle geçen yılları, saniyelik bir zar atışıyla "bypass" etme arzusudur.

Masaya konan o para, kağıt parçası değil, oyuncunun sıvılaştırılmış geleceğidir. Bahis oynandığı an, zamanın lineer akışı (Chronos) durur. O rulet tekerleği dönerken, o atlar son düzlüğe girerken veya zar havadayken yaşanan o birkaç saniyelik sonsuzlukta; oyuncu ne fakirdir ne de zengin, ne kaybedendir ne de kazanan. O an, o sadece saf bir "ihtimal"dir.

İşte kumarın asıl bağımlılık yapan yanı, kazanılan para değil; bu "her şeyin mümkün olduğu", tüm potansiyellerin aynı anda var olduğu o muazzam adrenalin patlamasıdır. Kuantum fiziğindeki **Schrödinger'in kedisi** gibidir oyuncu; kutu açılana kadar hem kraldır hem dilenci, hem galiptir hem mağlup. O belirsizlik anı, yaşamın en yoğun hissedildiği andır. Walter Benjamin buna *"şok deneyimi"* der; modern insan, hissizleşen ruhunu ancak böyle bir şokla uyandırabilir.

Modern dünya, bu ilkel dürtüyü çok iyi kullanır ve ticarileştirir. Borsalar, kaldıraçlı kripto para piyasaları, video oyunlarındaki **"Loot Box"** (Şans Kutusu) mantığı... Hepsi aynı damardan beslenir: *"Belki de sıra sendedir."*, *"To the Moon!"* Susan Strange'in **"Kumarhane Kapitalizmi"** dediği şey budur: Ekonomi artık üretim değil, spekülasyon üzerine kuruludur. Milli Piyango kuyrukları, umudun vergilendirilmiş ve devletleştirilmiş halidir. İnsanlar o bilete para verirken selülozu değil, *"Ya çıkarsa?"* hayalini satın alırlar. O hayal, onlara bir hafta boyunca o berbat işlerine, o çekilmez patronlarına katlanma gücü (dayanıklılık buffı) verir. *"Çıkarsa istifay basarım ve patronun masasına..."* cümlesi, modern kölenin (Prekarya'nın) en büyük, en ıslak fantezisi.

Ancak bu oyunun değişmez, termodinamik yasası kadar kesin bir kuralı vardır: **"Kasa Her Zaman Kazanır"** (The House Always Wins).

Kumarhane, yani sistem; matematiksel olarak kaybetmemek üzerine, Büyük Sayılar Yasası üzerine kurulmuştur. Oyuncu kısa vadede kazanabilir, şans yüzüne gülebilir ama masada kaldığı süre (hayat) uzadıkça, istatistik her zaman, istisnasız her zaman kasanın lehine döner. Buna rağmen insan neden oynar? Çünkü insan beyni, olasılık hesaplarında kusurludur, evrimsel bir "bug"ı vardır. Nörobilim bize şunu söyler: **"Neredeyse kazanıyordum"** (Near Miss) hissi, beyinde "Kazandım" hissiyle aynı bölgeyi uyarır ve dopamin salgılatır. Kaybetmeye en çok yaklaştığınız an, oynamaya devam etme isteğinizin en yüksek olduğu andır. Slot makineleri bu "hata" üzerine programlanmıştır.

Risk, sadece rulet masasında değildir. Hayatın kendisi, belirsizlikle dolu devasa bir kumardır. Martin Heidegger'in **"Geworfenheit"** (Fırlatılmışlık) dediği durum budur: Genetik mirasımız bir piyangodur; hangi coğrafyada, hangi ailede doğduğumuz kozmik bir zar atışıdır. Biz kontrolün elimizde olduğunu sanarak (kariyer planları, hayat sigortaları, evlilik sözleşmeleri) kendimizi kandırırız.

Kumarbaz ise bu "kontrol illüzyonunu" vahşice yırtıp atar. Stéphane Mallarmé'nin o ünlü şiirindeki gibi; *"Bir zar atımı, rastlantıyı asla ortadan kaldırmayacaktır."* Kumarbaz, *"Hayat bir kaos,"* der, *"ve ben plan yaparak değil, zar atarak bu kaosla dans edeceğim."*

Ancak bu dansın sonu genellikle trajiktir. Çünkü kaderle (Sistemle) bilek güreşine giren, eninde sonunda bileğini, saatini ve ruhunu masada bırakır. Emek vermeden, süreç yaşanmadan gelen kazanç, karakteri aşındırır; çünkü "değer" kavramını yok eder. Hızlı gelen, hızlı gider (Easy come, easy go). Ve

oyun bittiğinde geriye; sadece "keşke"lerle dolu, dopamin reseptörleri yanmış, tükenmiş bir oyuncu kalır.

Kasa kazanmıştır. Müzik susar.

Bölüm Sonu Oyunu: "Yazı Tura Diktatörlüğü"

Amaç: İradeyi (seçim yapma yükünü) tamamen devre dışı bırakıp, hayatı saf şansa (RNG'ye) teslim etmenin yarattığı o tekinsiz "hafifliği" ve "korkuyu" simüle etmek.

Oyuncular: Tek Kişi.

Süre: Yarım gün (Örneğin bir Pazar öğleden sonrası).

Materyaller: Bir madeni para.

Oynanış:

1. **Kural:** Belirlenen süre boyunca, karşınıza çıkan *hiçbir* kararı mantığınızla vermeyeceksiniz. En ufak seçimlerde bile paraya başvuracaksınız.
2. **Uygulama:**
 - "Dışarı çıkayım mı?" -> At parayı. (Yazı: Çık, Tura: Evde kal).
 - "Ne yiyeyim?" -> (Yazı: Burger, Tura: Salat).
 - "Şu arkadaşımı arayayım mı?" -> At parayı.
 - "Sağa mı döneyim sola mı?" -> At parayı.

Bölüm Sonu Oyunu: "Yazı Tura Diktatörlüğü"

3. **Yasak:** Paranın sonucunu beğenmeyip "Hadi 3'ün 2'si olsun" demek yok. Para ne derse, o mutlak emirdir. Kaderin diktatörlüğüne boyun eğeceksiniz.

Deneyim:

- İlk başlarda kararsızlık yükünden kurtulmak eğlenceli ve hafifletici gelecektir.
- Ancak süre ilerledikçe, istemediğiniz bir şeyi yapmak zorunda kaldığınızda (Örn: Canınız dışarı çıkmak isterken paranın evde otur demesi) hissettiğiniz o "tutsaklık" ve "isyan" duygusuna odaklanın.
- Risk aldığınızda (Örn: Rastgele bir otobüse binmek) hissettiğiniz o mide kıpırtısını izleyin.

Kazanım: Kontrolün bizde olmasının (iradenin) ne kadar yorucu ama ne kadar kıymetli olduğunu anlamak. Şansın kör bir yönetici olduğunu ve hayatın tamamen şansa bırakılamayacak kadar değerli bir oyun olduğunu fark etmek.